

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مبانی نظام دادرسی کیفری اسلامی

www.ketab.ir

مؤلفان:

دکتر علی شیعہ علی

عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد شیروان

دکتر مہین راوند

ویراستار:

ملیحه عبدی زدی

سرشناسه	شیعه‌علی، علی، ۱۳۶۳
عنوان و نام پدیدآور	مبانی نظام دادرسی کیفری اسلامی/مولفان علی شیعه‌علی، مهین راوند؛ ویراستار ملیحه عبدیزدی.
مشخصات نشر	تهران، کتاب آوا، ۱۴۰۰
مشخصات ظاهری	۱۴۱ صفحه
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۳۴۶-۶۴۴-۹
وضعیت فهرست نویسی	فیا
موضوع	آیین دادرسی جزایی (فقه) Criminal procedure (Islamic Law)
موضوع	آیین دادرسی جزایی - ایران Criminal procedure - Iran
شناسه افزوده	راوند، مهین، ۱۳۵۷
شناسه افزوده	عبدیزدی، ملیحه، ۱۳۶۵ - ویراستار
رده بندی کنگره	۱۹۵BP
رده بندی دیویی	۳۵۷/۲۹۷
شماره کتابشناسی ملی	۸۴۷۲۱۴۱

مبانی نظام دادرسی کیفری اسلامی

مؤلفان:	علی شیعه‌علی - دکتر مهین راوند
ویراستار:	ملیحه عبدیزدی
ناشر:	کتاب آوا
نوبت چاپ:	اول - ۱۴۰۰
شمارگان:	۲۰۰ نسخه
قیمت:	۳۸.۰۰۰ تومان
شابک:	۹۷۸-۶۰۰-۳۴۶-۶۴۴-۹

نشانی دفتر مرکزی: انقلاب، خیابان ۱۲ فروردین، بن‌بست حقیقت، پلاک ۴، طبقه ۲، واحد ۴

شماره‌های تماس: ۶۶۹۷۴۶۴۵ | ۶۶۹۷۴۱۳۰ | ۶۶۴۰۷۹۹۳ | دورنگار: ۶۶۴۶۱۱۵۸

www.avabook.com avabook_kazemi@yahoo.com

فروشگاه کتاب آوا: اسلام‌شهر، خیابان صیاد شیرازی (خیابان دانشگاه) جنب فرمانداری

تلفن: ۵۶۳۵۴۶۵۱

هرگونه تکثیر این اثر از طریق ارسال یا بارگذاری فایل الکترونیکی، یا چاپ و نشر کاغذی آن بدون مجوز ناشر، به هر شکل، اعم از فایل، سی‌دی، افست، ریسوگراف فتوکپی، زیراکس یا وسایل مشابه، به صورت متن کامل یا صفحاتی از آن، تحت هر نام اعم از کتاب، راهنما، جزوه، یا وسیله کمک آموزشی، در فضای واقعی یا مجازی، و همچنین توزیع، فروش، عرضه یا ارسال اثری که بدون مجوز ناشر تولید شده، موجب پیگرد قانونی است.

عنوان	صفحه
مقدمه	۱۱
تعاریف عملیاتی	۱۲
نظام دادرسی کیفری	۱۲
مرحله تحقیقات مقدماتی	۱۳
مرحله دادرسی در دادگاه	۱۳
علنی بودن دادرسی (و سرّی بودن)	۱۳
شفاهی بودن رسیدگی (و کتبی بودن)	۱۳
تدافعی بودن محاکمه	۱۴
بی طرفی قاضی	۱۴
اصل برابری سلاحها	۱۴
فصل اول: نظامهای دادرسی کیفری، نظام اتهامی، نظام تقنینی، نظام مختلط	۱۵
گفتار نخست: نظام اتهامی	۱۵
مبحث نخست: تاریخچه نظام اتهامی	۱۵
مبحث دوم: ویژگیهای نظام دادرسی کیفری اتهامی	۱۹
ضرورت طرح شکایت از سوی شاکی	۱۹
عدم وجود قاضی حرفهای	۱۹
علنی بودن محاکمه	۲۰
شفاهی بودن رسیدگی	۲۰
تدافعی بودن محاکمه	۲۱
بی طرفی قاضی	۲۱
لرزم اقناع وجدان قاضی	۲۲
رعایت تساوی بین اصحاب دعوی	۲۲

۲۳	مبحث سوم: جریان دادرسی، گردش کار و ادله اثبات
۲۳	دوره بربرها
۲۳	الف) قسامه
۲۴	ب) اوردالی
۲۵	پ) دوئل
۲۶	دوره ملوک الطوائفی
۲۶	مبحث چهارم: ارزیابی نظام اتهامی
۲۸	گفتار دوم: نظام تفتیشی
۲۸	مبحث نخست: علت نامگذاری
۲۹	مبحث دوم: تاریخچه و سابقه پیدایش
۳۲	مبحث سوم: ویژگیها و شرایط نظام تفتیشی
۳۲	وجود مقام خاص برای تعقیب
۳۲	وجود قضات حرفه‌ای
۳۳	وحدت قاضی و دادستان
۳۳	عدم استقلال کامل قضات
۳۳	کتبی بودن رسیدگی
۳۴	غیرعلنی (سری) بودن رسیدگی
۳۴	غیرتدافعی بودن رسیدگی
۳۴	لزوم احراز دلایل قانونی
۳۵	امکان رسیدگی به جرم واحد در چند دادگاه
۳۵	وجود مرحله تحقیقات مقدماتی
۳۵	مبحث چهارم: جریان کار و نحوه رسیدگی
۳۵	به جریان انداختن دعوی عمومی
۳۶	تحقیقات مقدماتی
۳۶	تحقیقات قطعی و جلسه محاکمه
۳۶	الف) تحقیقات قطعی
۳۷	ب) جلسه محاکمه

۳۸	پ) راههای تجدیدنظر
۳۸	مبحث پنجم: ادله اثبات دعوی (جرم)
۳۸	اقرار متهم
۳۹	شهادت شهود
۴۰	سایر ادله
۴۰	مبحث ششم: ارزیابی نظام تفتیشی
۴۰	محاسن
۴۱	الف) دفاع از اجتماع
۴۱	ب) حفظ نظام موجود
۴۱	پ) بررسی کارشناسانه و دقیق جرم
۴۱	ت) جلوگیری از فرار متهم
۴۲	ث) کتبی بودن مراحل رسیدگی
۴۲	معایب
۴۲	الف) الزام متهم به ادای سوگند
۴۲	ب) عدم امکان دخالت وکیل مدافع در تحقیقات مقدماتی
۴۲	پ) عدم اطلاع کامل متهم نسبت به اتهامات وارده
۴۲	ت) الزام قضات به دستور اجرای مجازات در همان روز صدور حکم
۴۳	ث) الزام شاهد به تأیید مؤدای گواهی
۴۳	ج) غیرعلنی بودن جریان محاکمه
۴۳	چ) انتقادات وارد بر شکنجه
۴۴	گفتار سوم: نظام دادرسی مختلط
۴۴	مبحث نخست: تاریخچه
۴۷	مبحث دوم: ویژگی‌های نظام دادرسی مختلط
۴۸	مرحله تحقیقات مقدماتی
۴۸	مرحله رسیدگی و صدور حکم
۴۹	مبحث سوم: یک بررسی کلی
۴۹	مبحث چهارم: تحولات نظام مختلط

۵۱.....حق دفاع متهم.....

۵۲.....تأمین آزادی متهم.....

فصل دوم: نظام دادرسی کیفری اسلام مقایسه و تطبیق آن با نظام‌های دادرسی کیفری.....۵۵

گفتار نخست: ویژگی‌های مشترک با نظام اتهامی.....۵۶

۵۶.....علنی بودن دادرسی.....

۶۰.....شفاهی بودن رسیدگی.....

۶۱.....رعیت تساوی بین اصحاب دعوی.....

۶۴.....بی طرفی قاضی.....

۶۹.....ضرورت طرح شکایت از سوی شاکی (برای شروع تعقیب).....

۶۹.....در حقوق الناس.....

۷۱.....در حقوق الله.....

۷۳.....مستندات روایی فقهای امامیه.....

۷۴.....نظر اهل سنت.....

۷۹.....حرص بر شهادت (شهادت متبرع).....

گفتار دوم: ویژگی‌های مشترک با نظام تفتیشی.....۸۱

۸۱.....وجود قضات حرفه‌ای.....

۸۲.....وجود مرحله تحقیقات مقدماتی.....

۸۸.....غیرتدافعی بودن محاکمه.....

۹۰.....عدم تلقین دلیل توسط حاکم به طرفین دعوی.....

۹۲.....رای سایر مذاهب.....

۹۴.....مستندات روایی اهل سنت بر تدافعی بودن محاکمه.....

۹۵.....دعاوی کیفری.....

۹۸.....لزوم احراز دلایل قانونی.....

نتیجه‌گیری.....۹۹

مجموعه اقداماتی که از زمان ارتکاب جرم آغاز و با اجرای مجازات فرد مرتکب پایان می‌یابد، بازه یک نظام دادرسی کیفری را تشکیل می‌دهد. این بازه شامل تعقیب، تحقیق مقدماتی، جمع‌آوری مدارک و مستندات جرم، بازجویی از متهم، تحقیق از اهل خبره، پرسش از مطلعین، برگزاری جلسه دادرسی، صدور رأی و همچنین اجرای مجازات مرتکب جرم (و یا احتمالاً برائت و آزادی متهم) می‌باشد.

هر دولتی برای حفظ نظم و آرامش جامعه خود و همچنین تضمین حسن اجرای قوانین وضع‌شده، اقدام به ایجاد ساختاری هدف‌مند و منسجم برای رسیدگی به جرایم ارتکاب یافته می‌نماید.

در پژوهش پیش رو به بررسی سه نظام مهم و تأثیرگذار دادرسی کیفری پرداخته‌ایم که عبارت از «نظام دادرسی تهامی»، «نظام دادرسی تفتیشی» و «نظام دادرسی مختلط» می‌باشند. ترتیب بررسی فوق کاملاً از روی عمد می‌باشد؛ چرا که این سه نظام به همین ترتیب به دنبال هم شکل گرفته و رواج یافته‌اند. در واقع با روشن شدن ایرادات هر یک از آنها نظام بعدی به روی کار آمده است. این بررسی در واقع به مثابه مقدمه برای اصل پژوهش‌مان تلقی می‌گردد. اصل این پژوهش، بررسی مؤشکافانه دو نظام دادرسی اسلامی و ایران است. شارع مقدس با علم به اصل مصالح و مفاسد متوجه بشر و جامعه انسانی نوعی ساختار برای رسیدگی به جرایم ارتكابی (و اصلاً رویارویی با پدیده مجرمانه) وضع کرده است که این نظام را فقهای بزرگ اسلام از لایه‌لای نصوص وارد (اعم از آیات و روایات) استخراج و تبیین نموده‌اند.

در واقع قصدمان بر این است تا به نوعی ویژگیهای اصلی این نظام را دسته‌بندی کنیم و به نوعی شناخت از شکل رسیدگی به پرونده‌های کیفری در چارچوب دادرسی به شیوه اسلامی دست یابیم.